

IVAN SZABÓ

Prešporsko-bratislavské strašidlá

IVAN SZABÓ

PREŠPORSKO-BRATISLAVSKÉ STRAŠIDLÁ

IVAN SZABÓ

PREŠPORSKO-BRATISLAVSKÉ --- STRAŠIDLÁ

Text © Ivan Szabó

Photographs © Eduard Drobny, Vladimír Fecko, Marián Gavenda, Perfekt's archive,
Veronika Sabovčíková, Michal Zika's private collection of historical postcards

Design © Veronika Sabovčíková, DTP Perfekt 2016

Slovak edition © Perfekt 2016

Vydané s príspevkom hlavného mesta SR Bratislavy,
grantového programu ARS BRATISLAVENSIS.

PREŠPORSKO-BRATISLAVSKÉ STRAŠIDLÁ

Veľký výber starých pohľadníc Bratislavy nájdete v predajni ALBUM
na Jégého ulici 10a v Bratislave alebo na www.albumik.sk.

Autor textu: Ivan Szabó

Fotografie: Eduard Drobny, Vladimír Fecko, Marián Gavenda, archív vydavateľstva Perfekt,
Veronika Sabovčíková, súkromná zbierka dobových pohľadníc Michala Ziku

Jazyková redaktorka: Daša Jajcayová

Grafická úprava: Veronika Sabovčíková, DTP Perfekt

Vydal Perfekt, a. s., Cukrová 14, 811 08 Bratislava, ako svoju 737. publikáciu.

Rok vydania 2016

Prvé vydanie

Tlač: FINIDR, s. r. o., Český Těšín

Knihu si môžete objednať vo vydavateľstve PERFEKT, Cukrová 14, 811 08 Bratislava,
e-mail: odbyt@perfekt.sk alebo kúpiť na www.perfekt.sk s 30 % zľavou.

Elektronickú verziu tejto knihy si môžete kúpiť na internetových portáloch
www.martinus.sk, www.dibuk.sk, www.datart.sk a www.prestigio.sk.

ISBN 978-80-8046-741-8

www.perfekt.sk

Každé mesto má viacero tváří. Jedna je všedná, každodenná – ľudia sa prechádzajú po ulici, rozprávajú sa, nakupujú, posedávajú v parku... Druhá tvár patrí nočnému mestu. Väčšina ľudí odpočíva v posteliach, snívajú sa im rôzne sny. Keď odbije polnoc, prebúdajú sa tajomné postavy. Z pivníc vychádzajú nočné prízraky, strašidlá, rytieri bez hlavy a duchovia. Takú tajuplnú nočnú tvár mal, samozrejme, aj Prešporok. Po nočných uliciach sa prechádzali duše mŕtvych, ktorým krivda, čo ich postihla počas života, nedala spať. Hľadali spravodlivosť a niekoho, komu sa mohli vyžalovať. Bývali to náhodní noční chodci, ktorí sa zľakli a pred strašidlami utekali. Na nočnú prechádzku si vyšli aj biele a čierne panie či bosorky, ktoré upálili nemilosrdní kati na Hlavnom námestí neďaleko Michalskej veže. Často ani kati nenašli na druhom svete pokoj, veď nie vždy odťali hlavu vinníkovi. Aj v stredoveku sa často stávali justičné omyly. Tajomné historky sa ústnym podaním prenášali z pokolenia na pokolenie, až sa napokon našiel niekto, kto historky o strašidlách, príznakoch a o nadprirodzených udalostiach spísal na jeden papier. Takým človekom bol bratislavský novinár, znalec histórie mesta Bratislava Karl Benyovszky. Navštívil veľa starých Prešporákov, ktorí mu porozprávali to, čo počuli od svojich starých rodičov. Bola to podľa neho ťažká robota. *„Zbierať povesti mali naši predkovia už dávno, keď pri miľhotavom svetle lojových sviečok počúvali rozprávanie svojich starých materí. Nik sa nestaral o tieto perly ľudského ducha, z ktorých sa dnes už mnohé nenávratne stratili,”* napísal. Oveľa neskôr sa o povesti, legendy a rozprávky z Prešporka začali zaujímať aj iní spisovatelia (Mária Ďuríčková, Rudo Móric, Igor Janota). Mňa zo starých historiek očarili tie, ktoré mi naháňali zimomriavky. Pretože sa rád bojím, chcem sa so svojím strachom podeliť aj s vami, milí čitatelia, lebo strašidlá strašia dozaista aj v dnešnej Bratislave.

Autor

Meštiansky dom na Bielej ulici vyhlásili v roku 1963 za národnú kultúrnu pamiatku.

BIELA PANI Z BIELEJ ULICE

Raz začas sa stalo, že sa pekársky tovariš Franc zabudol vo vieche pri džbáne bieleho vína a z viechy odchádzal v čase, keď sa mestský hlásnik pripravoval odrúbiť polnoc. Francove nohy od vína oťaželi. Občas sa na kamennej dlažbe potkol a cestu domov mu sťažoval škriatok, nútia-ci ho motať sa po uličkách starého mesta. Šiel neisto a pokukoval po mohutných drevených bránach, ktorá je tá jeho, kde býval v prenájme v podkroví. Všetky brány boli zamknuté, no jedna na Bielej ulici bola odchýlená. Nakukol do dvora, mysliac si, že tam býva. Zrejme domáca, keď zistila, že podnájomník nie je doma, nechala vráta pootvorené. Lenže dvor za bránou sa mu zdal akýsi cudzí, ba aj vysadené kvetiny ho presvedčili, že tu nebýva. K jeho náhlemu vytriezveniu prispela biela postava motajúca sa pri kvetinových záhonoch. Bola to žena prievitná ako záclona. V rukách držala krhlu a zalievala záhony. Od polievajúcej ženy zavial k tovarišovi chlad, hoci letná noc bola teplá. Franc ženu neoslovil. Mal strach. Radšej sa pomaly vytratil z dvora, a tak s triezvou hlavou ľahko našiel dom, v ktorom býval. Brána bola zamknutá, tak zabúchal. Domáca mu prišla otvoriť a nahnevane sa pýtala, prečo prišiel tak neskoro, ešte aj s vínnym dychom.

Ráno sa Franc domácej zdôveril so svojím nočným zážitkom. Tá sa ho spýtala: „Aké číslo mal ten dom?“ Franc už mal v hlave jasno a povedal: „Bol to dom číslo tri.“ „Panebože,“ skríkla domáca. „V tom dome bývala pani Božena,

Fontána Bielej pani na Františkánskom námestí

Biela pani z Bielej ulice

najväčšia dobrodenka, ktorá sa starala o chudákov z celého mesta. Dávala im chlieb, občas aj mlieko či cesnakovú polievku. Pred pár rokmi zomrela. Mala veľký pohreb, chudáci sa s ňou prišli rozlúčiť na cintorín. Asi je to jej príznak. V hrobe nenašla pokoj a ulútostilo sa jej zanedbaných záhonov.“ Franc pripustil, že je to možné. Striaslo ho, pretože príznaky z druhého sveta nemal rád.

Prešiel mesiac či dva a Francovi opäť zachutilo víno. Raz v noci šiel domov uličkami starého mesta a zastavil sa na Bielej ulici pred domom číslo tri. Polieva ešte biela pani kvetiny? Prebleslo mu myslou. Dvere boli opäť otvorené, tak nazrel dnu. A uvidel tam to, čo aj predtým: biela pani vymodelovaná z bieleho dymu polievala záhony kvetov. Voda sa jej ako slabý dážď liala z krhly. Keď bola krhla prázdna, pani zašla k fontánke, z ktorej vytekal tenký prúd vody. V tej chvíli obrátila zrak k bráne, kde stál tovariš Franc. Bolo vidieť, že sa naľakala, pretože sa biely dym roztriasol a k Francovmu úžasu sa pomaly menil na biely kameň s podobou ženy. O pár dní Franc znova sedel vo vieche nad holbou vína a počul, ako sa hostia rozprávajú, že v dome na Bielej ulici sa pri fontánke z ničoho nič objavila pekná ženská socha. Nevedno, ktorý prešporský sochár ju vymodeloval, lebo žiadny sa k dielu nehlásil. Tovariš Franc však vedel pravdu o bielej soche, no tajomstvo si nechal pre seba.

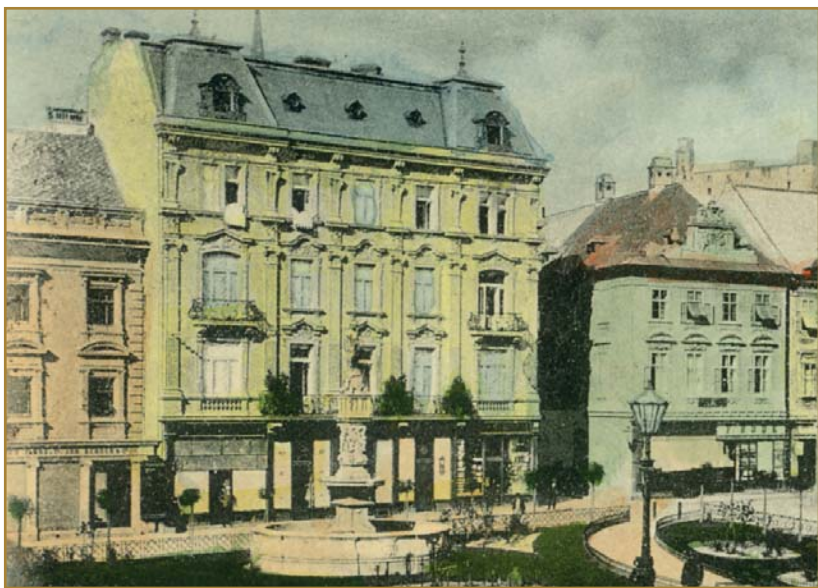

Františkánske námestie

STRAŠIDELNÝ DOM

Ľudia, ktorí sa prechádzali po prešporskom Hlavnom námestí, vždy odvracali hlavu od jednej z budov, ktorej sa hovorilo Burg. Príčina bola prostá: v tom dome strašilo a každý chcel mať od strašidiel pokoj. Svedectiev o strašení v dome bolo viac ako dosť. Jeden francúzsky vojak, ktorý sa ubytoval v dome na štvrtom poschodí v čase, keď napoleonské vojská dobiedzali do mesta, tvrdil, že sa mu o polnoci zjavilo v izbe dvanásť starcov, ktorí ho chceli pripraviť o život. „Nemať šabľu, bolo by dávno po mne,“ tvrdil vojak veliteľovi a ukazoval mu dosekaný nábytok a steny ako dôkaz toho, že sa musel brániť proti nočným prízrakom. Podobnú skúsenosť mal aj krajčír, ktorý prišiel z Viedne do Prešporku, ponúkať svoje služby. Ten zase hovoril, že mu do izby o polnoci vkročil hrôzostrašne vyzerajúci starec a gánil na neho, potom sa až do briezdenia prechádzal

Dobový pohľad na Palugyayov dom, kde kedysi stála budova, ktorej sa hovorilo Burg.

po izbe s pergamenom v rukách. Tretie svedectvo o hrozných starcoch vydala slúžka, ktorá po celom dome zháňala pahrebu. Nikto jej neposlúžil. Napokon sa vybrala aj na štvrté poschodie. Tam našla v kozube žeravé uhlíky. Nabrala si ich do hrnca, no keď chcela odísť, postavila sa proti nej skupina šedivých dlhobradých starcov. „Nesmieš prezradiť, že si nás videla, lebo bude s tebou zle,“ vyhrážal sa jej ten s najdlhšou bradou a najhrozivejším pohľadom. Slúžka sa triasla od strachu a bola by slúbila hocičo, len aby sa dostala od starcov preč. Ráno, keď sa zobudila, našla v kozube namiesto uhlíkov zlaté dukáty, vraj aby jej starci odčinili strach.

Až po veľmi dlhom čase vyšla najavo pravda o strašidelných starcoch. Všetko sa odohralo v čase, keď hordy chceli dobyť Prešporok a vyrabovať ho. Vtedy sa zišli v Burgu ctihodní predstavitelia mesta a radili sa, čo robiť, aby sa nepriateľské hordy do mesta nedostali. Dohodli sa, že nepriateľa obmäkčia bohatými darmi, a tým ho primajú, aby mesto obišiel. Na vozy naložili zlato, striebro, kožušiny a vybrali sa do nepriateľského tábora. Dúfali v porozumenie, no veľmi sa mýlili. Vojaci ich pochytili, mučili ich a napokon zabili. Korisť si neskôr rozdelili. Od tých čias sa v Burgu v okne na štvrtom poschodí v noci svietilo, ozývalo sa rinčanie zbraní a nárek starcov. Neskôr nárek prestal a ozývali sa len akési slová, ktorým nebolo rozumieť. Ľudia si to vysvetľovali tak, že sa ctihodní otcovia mesta rozprávajú o tom, čo mali urobiť, aby sa nestali obeťami neľútostnej hordy. Pravda, už bolo neskoro a minulosť sa nedala vrátiť. Možno aj vymysleli, čo mali urobiť, aby sa nedostali do pazúrov nepriateľa. To sa však už nikto nikdy nedozvedel. Ľudia, ktorí v Burgu bývali, sa pomaly odsťahovali a dom spustol. Ožíval len v noci. Napokon sa mesto rozhodlo Burg zbúrať, a tým sa zbaviť aj nočných prízrakov. Stalo sa tak v roku 1883. V tom istom roku postavil namiesto Burgu na Hlavnom námestí vysoký dom známy vinár František Palugyay, ktorý tam stojí až dodnes.

Dom vinára Františka Palugyaya dnes